

نقش اردو در غنی سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان (مطالعه موردی: دانش‌آموزان دبیرستانی ناحیه ۲ رشت)

محمد باسط قرشی میناآباد* - استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رشت، گروه جغرافیا، رشت، ایران
سیده طیبه میرواسع - کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی توریسم، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رشت،
رشت، ایران

دریافت مقاله: ۸۹/۷/۱۰

پذیرش نهایی: ۹۰/۹/۲۵

چکیده

اردو یک فعالیت مهم دانش‌آموزی است که به صورت گروهی و تحت نظارت مربیان، خارج از محیط مدرسه صورت می‌گیرد. اردو می‌تواند در غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان نقش مؤثری داشته باشد و میزان این تأثیر باید تبیین گردد که در این مقاله به بررسی این تأثیر پرداخته شده است. جامعه آماری در این پژوهش، دانش‌آموزان مقطع متوسطه آموزش و پرورش ناحیه دو رشت می‌باشند که ۴۰۰ نفر به عنوان نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب گردیده است. ابزار مورد استفاده برای گردآوری اطلاعات پرسش‌نامه ساخته می‌باشد که پس از گردآوری اطلاعات با استفاده از آزمون رگرسیون و در سطح اطمینان ۹۹ درصد مورد تحلیل قرار گرفته است. نتایج یافته‌ها نشان داد که تعداد کمی از دانش‌آموزان در اردوها شرکت داده می‌شوند و اردوها به میزان کمی از اوقات فراغت دانش‌آموزان را در بر می‌گیرد. دانش‌آموزان تمایل زیادی به برگزاری اردوهای بیشتر در ایام فراغت خود دارند و تمایل دختران در این خصوص بیشتر از پسران می‌باشد. معلمان و مربیان به عنوان نیروی انسانی متخصص به میزان کمی در یادگیری و بازدهی علمی دانش‌آموزان نقش داشتند.

واژگان کلیدی: اردو، اوقات فراغت، نیروی انسانی، آموزش و پرورش

۱. مقدمه

اردو به عنوان نوعی گردشگری می‌تواند یکی از فعالیت‌های اوقات فراغت قلمداد شود. اما در حال حاضر توجه بسیار کمی به آن معطوف می‌گردد و اردوها به درستی هدایت نشده و اهداف آن‌ها عموماً نامشخص و یا صرفاً تفریحی می‌باشد در حالی که دستورالعمل‌های موجود در شیوه‌نامه اجرایی اردوها، یکی از اهداف اردوها را غنی‌سازی برنامه درسی و اوقات فراغت دانش‌آموزان ذکر کرده است با این وصف، برگزاری اردوها بیشتر در ماه اریب‌هشت می‌باشد که دانش‌آموزان از حداقل فراغت در این ماه برخوردارند و در ماه‌های فراغت (تابستان) معمولاً دانش‌آموزان از این فعالیت فراغتی بی‌بهره هستند. برگزاری اردوهای دانش‌آموزی با همراهی مربیان و معلمان کارآزموده و آموزش دیده می‌تواند ضمن افزایش بازدهی علمی دانش‌آموزان، از جنبه‌های تفریحی و آموزش برخی از مهارت‌های زندگی مهم باشد و به عبارت دیگر، در این صورت، دانش‌آموزان از اوقات فراغت خود به نحو شایسته‌تر استفاده می‌کنند. با توجه به اهمیت روش‌های نوین تدریس، می‌توان بخشی از آموزش را خارج از محیط بسته کلاس درس و با توجه به موضوع، در طبیعت و یا در مکان‌های مرتبط برگزار کرد و دیدگاه فعلی دانش‌آموزان، مربیان، معلمان و مسئولان برگزارکننده را نسبت به اردوها تغییر داد. در چنین شرایطی، هدف اصلی از برگزاری اردو، نه تنها اجرای بخشنامه‌های صادر شده از سطوح بالاتر، بلکه وسیله‌ای در جهت غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان مد نظر خواهد بود و مربیان و نیروی انسانی همراهی‌کننده با در نظر گرفتن علاقه و استعداد‌های دانش‌آموزان، خواهند توانست در جهت رشد و تقویت آنها نقش خود را ایفا نمایند. این مقاله با بررسی نقش و تأثیر اردو در غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان مقطع متوسطه اداره آموزش و پرورش ناحیه ۲ شهر رشت با تأکید بر نقش نیروی انسانی متخصص در این اردوها، در صدد تبیین اهمیت اردوها از جنبه‌های مختلف، ارزیابی همراهی نیروی انسانی متخصص در بازدهی این اردوها و همچنین ارائه پیشنهاد در راستای غنی‌سازی این اردوها است.

۲. مروری بر ادبیات موضوع

۲-۱. مبانی نظری

۲-۱-۱. اردو به عنوان یک فعالیت اوقات فراغت

اوقات فراغت مکمل نظام تعلیم و تربیت در شکل‌دهی به هویت جوانان می‌باشد. گذران مطلوب اوقات فراغت، نیازهای درونی فرد را برآورده می‌سازد و زمینه رشد ابعاد شخصیت وی را فراهم می‌نماید. اوقات فراغت زمینه پرداختن به موضوعات مورد علاقه

فرد را به وجود می‌آورد چنان که اغلب الگوهای رفتاری جوانان را در میان موضوعات فراغتی آنان می‌توان یافت (سایت سازمان ملی جوانان). بسیاری از کشورهای جهان و حتی کشورهای آسیایی امروز از تشکیلات ملی و سازمانی برای هدایت اوقات فراغت به ویژه جوانان برخوردار هستند به طوری که در این سازمان‌ها و اتحادیه‌ها طیف وسیعی از فعالیت‌های اجتماعی، ورزشی، هنری، تفریحی، اردویی، جشن‌ها، فستیوال‌ها، برنامه‌های صحرایی و میدانی تحت پوشش قرار می‌گیرد (وکیلی، ۱۳۸۳: ۱۷). سیاست‌گذاری، جهت‌دهی و ارزش‌گذاری برنامه‌های اوقات فراغت به سمت فعالیت‌های سازنده و مفید، سالم و فعال از یک طرف و شناخت نیازها و علایق جوانان از طرف دیگر، دو موضوع کلیدی و حساس هستند. تفریحات سالم موجب انبساط روانی، سلامت جسمانی، رشد و توسعه شخصیت و مشارکت اجتماعی و کاهش بزه‌کاری و شرارت‌های اجتماعی، احساس مسئولیت و رشد اخلاقی شده و منافع فردی و اجتماعی نیز خواهد داشت.

جوانان به طور طبیعی مایلند در ساعات فراغت از تفریحات لذت بخش و نشاط‌آور استفاده کنند و بدین وسیله موجبات مسرت خاطر و آسایش خود را فراهم آورند و از فوائد آن برخوردار گردند (مرکز تحقیقات و پژوهش‌های استان مرکزی، ۱۳۷۲: ۲۱).

۲-۱-۲. ضرورت برنامه‌ریزی برای اردو در اوقات فراغت

در اغلب کشورهای توسعه یافته، انحراف جوانان و نوجوانان و گرایش آن‌ها به سوی تفریحات ناسالم، ناشی از نداشتن برنامه صحیح و سیاست مناسب برای گذران اوقات فراغت و همچنین ناکافی بودن امکانات سالم تفریحی می‌باشد. پژوهش‌های انجام شده در ایران نیز حاکی از این مطلب است که بسیاری از معضلات اخلاقی و اجتماعی و فرهنگی در بین نوجوانان و جوانان، ناشی از فقدان برنامه‌ریزی صحیح برای اوقات فراغت نوجوانان و جوانان می‌باشد (ملکی، ۱۳۸۵: ۲۷).

هر جامعه‌ای باید برای تفریح و گذران اوقات فراغت جوانان برنامه‌ریزی‌های اجتماعی و تفریحی داشته باشد تا به طور غیر مستقیم از انحرافات آنان جلوگیری کند (فرجاد، ۱۳۶۳: ۱۱۱). با توجه به میزان علاقه دانش‌آموزان به اردوها، پرداختن به این امر جز اولویت‌های اول در برنامه‌ریزی‌های فراغتی است (عبادی، ۱۳۸۳: ۱۵). برگزاری اردوهای دانش‌آموزی در اوقات فراغت دانش‌آموزان خصوصاً در تابستان می‌تواند طیف وسیعی از دانش‌آموزان را در بر می‌گیرد. جامعه ایرانی، جامعه جوانی است و جوان به دلیل ویژگی‌های رشد جسمی، عاطفی، روانی، اجتماعی و شناختی، موجودی بسیار حساس و

آسیب‌پذیر است و برنامه‌هایی که برای پرکردن اوقات فراغت دانش‌آموزان در نظر گرفته می‌شود باید متناسب با نیازها و ذوق و سلیقه آنان باشد.

با توجه به اهداف برنامه‌ریزی و مدیریت فراغت یکی از فعالیت‌های فراغتی را می‌توان فعالیت گردشگری دانست و اردو می‌تواند بهترین فرصت در این راستا برای دانش‌آموزان باشد تا از اوقات فراغت برای کسب تجربه و شناخت و شکوفایی استعدادهایشان استفاده کنیم و نظم در زندگی اجتماعی و فردی و خدمت و مسئولیت‌پذیری، وقت‌شناسی، استفاده کردن از کمترین امکانات را برای مبارزه با مشکلات آموزش داد و دانش‌آموزان را فراخور درک و فهم‌شان با وقایع مهم تاریخی و شخصیت‌های بزرگ آشنا نمود (ملکی، ۱۳۸۵: ۲۷).

۲-۱-۳. نقش اردو در غنی‌سازی اوقات فراغت جوانان

اردو به عنوان کارکردی از اوقات فراغت در متعالی شدن روح و اندیشه نوجوانان و جوانان مؤثر می‌باشد و می‌توان نشانه‌هایی از فرهنگ حاکم بر جوامع را در اردوها به دانش‌آموزان آموخت (دفتر مطالعات و تحقیقات سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۵: ۱۲).

چگونگی برگزاری اردوها با توجه به غنی‌سازی اوقات فراغت باید مورد توجه قرار گیرد و برای آن برنامه‌ریزی شود (مرکز پژوهش‌های استان مرکزی، ۱۳۷۲: ۲۱). اگر با توجه به غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان برای اردوها برنامه‌ریزی کنیم؛ می‌توان موقعیت‌های لازم برای خلاقیت و آفرینش و نوآوری آنان ایجاد نمود تا به دور از قید و بندها و قالب‌ها بتوانند خود را ارزیابی کنند. علاوه بر این که عاملی برای کسب تجربه و افزایش توانایی‌های جسمی و ذهنی افراد است وسیله ارتباط دانش‌آموزان با سایر مناطق و استان‌ها می‌گردد.

۲-۱-۴. اردو به عنوان مکمل برنامه درسی

نظام تعلیم و تربیت هر کشوری در تلاش است با تدوین و اجرای طرح‌ها و برنامه‌های مناسب، استعدادهای بالقوه فراگیران خویش را به شکل معقول و موزون شکوفا سازد. نظام آموزش و پرورش در ایران نیز از این اصل بدیهی مستثنی نیست و از آن به عنوان یک رویکرد نمادین در برنامه‌های رسمی و غیر رسمی یاد می‌کند. برنامه‌های رسمی و متداول در کلاس‌های درسی و مدارس عمدتاً به پرورش حافظه و به کار انداختن قوای ذهنی شاگردان تأکید می‌نماید (حافظه محوری) و رشد جنبه‌های اجتماعی و عاطفی مورد توجه جدی قرار نمی‌گیرد (محبی، ۱۳۸۳: ۸۹). آموزش و پرورش باید تعادل لازم را در برنامه‌های آموزشی خود بین مفاهیم نظری و علمی با مفاهیم عملی فراهم آورد و باید زمینه‌های علمی و عملی لازم را برای تربیت رفتار و تفریحی سالم فراهم کند

(وکیلی، ۱۳۸۳: ۱۸). اردو نه تنها در افزایش آگاهی، غنی‌سازی اوقات فراغت و خلاقیت و نوآوری دانش‌آموزان مفید است بلکه آموزش را از یکنواختی و سکون نجات می‌دهد و تحرک و پویایی را در بین دانش‌آموزان ایجاد می‌کند. در اردوهای علمی به جای القای محفوظات دروس، می‌توان عملاً توانایی حل مسئله را به دانش‌آموزان آموخت. در سال ۱۹۹۳ باکو- ویلی- ال تحقیقی تحت عنوان «فعالیت‌های فوق برنامه دانش‌آموزان دبیرستانی» انجام داده و به این نتیجه رسیده است که مقررات حاکم بر دبیرستان‌ها باید به گونه‌ای باشد که دانش‌آموزان را به شرکت در فعالیت‌های فوق برنامه تشویق کنند. چون فعالیت‌های خارج از کلاس زمینه‌هایی را فراهم می‌آورند که دانش‌آموز می‌تواند مهارت‌های لازم را برای آینده خود کسب کند (باطنی، ۱۳۸۰).

۴-۱-۵. نقش نیروی انسانی متخصص در اردوها

اردوها فرصت مناسبی برای رسیدن به بسیاری از ارزش‌ها می‌باشند. از جمله ارزش‌های علمی، اجتماعی و اخلاقی که فقط به صرف شرکت دانش‌آموزان در اردو حاصل نمی‌شود بلکه وجود یک نیروی انسانی کارآمد و با تجربه و مسئول است که می‌تواند دانش‌آموزان را به شناخت چنین ارزش‌هایی برساند لذا مسئولین اجرایی اردو باید اندیشه و طرح و روشی برای این امر داشته باشند. هر چند که اردو در زمان کوتاهی برگزار می‌شود اما اثرات آن بیش از محیط مدرسه و کلاس می‌باشد با این شرط که مربیان و سرپرستان و معلمانی که دانش‌آموزان را همراهی می‌کنند آشنایی با مسائل زیست‌شناسی، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و ... داشته و بتوانند دانش‌آموزان شرکت‌کننده در اردو را با بعدهای مختلف اجتماعی، علمی، گردشگری و ... آشنا کنند. انتخاب عوامل اجرایی مؤثر و توانمند یکی از اصول انکارناپذیر و اجرایی اردوهاست. هرگونه رفتار مناسب یا نامناسب عوامل اجرایی اردوها و فعالیت‌های فوق برنامه چه به طور خودآگاه و چه به صورت ناخودآگاه می‌تواند بر رفتار و عملکرد دانش‌آموزان تأثیر مثبت یا منفی بگذارد (زارعی، ۱۳۷۷: ۵۸). این وظیفه مربی است که به جوان مجال رشد شخصیتش را بدهد و او را به اظهار عقیده و بحث و گفت‌وگو وادارد. کارهایی به او واگذار کند و احساس مسئولیت را در او بیوراند و وسایل همبستگی و همکاری میان جوانان را فراهم آورد (کاظمی، ۱۳۷۷: ۸۶). مربیان باید با ویژگی دانش‌آموزان از لحاظ جسمی، عاطفی، اجتماعی، عقلی و ... آشنا باشند تا بتوانند برای او برنامه‌ریزی کنند و از این رهگذر زمینه رشد و تعالی او را فراهم آورند (اداره کل فعالیت‌های دانش‌آموزی، ۱۳۸۰: ۲۰).

۲-۲. پیشینه تحقیق

مطالعات متعددی در مورد اردوهای دانش‌آموزی در قالب مقاله در نشریات داخلی از جمله مجله‌های تربیت و پیوند مربوط به وزارت آموزش و پرورش منتشر شده است. ضمن این که کتاب‌ها و طرح‌های پژوهشی نیز در این زمینه موجود می‌باشد که برخی از آنها به شرح زیر است:

فتحی و اجارگاه (۱۳۷۹) در کتابی با عنوان «درآمدی بر اردوهای دانش‌آموزی، مبانی و مدیریت برنامه‌ریزی اردو» به اهداف اردو از جمله اهداف علمی، آموزشی، فرهنگی، پرورشی، اجتماعی و ... اشاره کرده و آموزش در اردو را به عنوان یک اصل مهم قلمداد می‌کند. یزدان‌پناه در تألیفات خود (۱۳۸۰ و ۱۳۸۲) به اهمیت اردوهای دانش‌آموزی اشاره داشته و استفاده از امکانات خارج از محیط آموزشی مثل اماکن زیارتی، تفریحی، تاریخی و خارج نمودن دانش‌آموزان از چهارچوب کلاس درسی را از مسایل بسیار مهم در تربیت دانش‌آموزان دانسته و به عقیده ایشان، دانش‌آموزان در فضای اردو حس همکاری، تعاون، اعتماد به نفس و جلوه‌های مختلف زندگی اجتماعی را می‌آموزند.

پیرنه لنگرودی (۱۳۷۴) در پژوهش خود با عنوان «بررسی نحوه بکارگیری گردش علمی در استان گیلان و عوامل مؤثر بر آن» دریافت که گردش علمی یکی از راه‌های تقویت مهارت در دانش‌آموزان است. طهوریان (۱۳۷۵) یکی از شیوه‌های آموزشی مناسب برای دانش‌آموزان را شرکت آنها در اردو دانسته و اشاره می‌کند اگر گردش‌های علمی با دقت برنامه‌ریزی شوند؛ می‌توانند انگیزه فراوانی را در دانش‌آموزان به وجود آورده و به یادگیری معنا بخشد. لطیفی (۱۳۸۴) به نظر «نومیر» جامعه‌شناس اشاره کرده و بیان می‌دارد که گذران اوقات فراغت به صورت فعالیت‌های گروهی علاوه بر بقای انسان، زمینه را برای رشد شخصیت او فراهم می‌سازد. کریمی و سیره‌پرور (۱۳۷۴) در کتاب «اردوی تربیتی چگونه و با کدام برنامه» به ویژگی‌های مربیان در اردوها پرداخته و مهربانی، خوش‌رویی، شجاعت و اشتیاق به کارهای جمعی و داشتن دانش اردویی را از ویژگی‌های یک مربی کارآمد می‌دانند.

۳. روش شناسی تحقیق

این مقاله در خصوص بررسی جغرافیایی اردوهای دانش‌آموزی و نقش آن در غنی سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان با تأکید بر نیروی انسانی متخصص در آموزش و پرورش ناحیه دو شهر رشت می‌باشد. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی بوده و در انجام این تحقیق و بنا به ضرورت از مطالعات میدانی و اسنادی استفاده شده است. در مطالعات میدانی برای گردآوری اطلاعات از ابزار پرسش‌نامه در مقیاس لیکرت و تکمیل

آن استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق تعداد ۱۵۹۰۹ نفر دانش‌آموز مقطع متوسطه اداره آموزش و پرورش ناحیه ۲ شهر رشت است که بر اساس جدول مورگان، تعداد نمونه ۳۷۵ نفر به دست آمد و به دلیل احتمال عدم پاسخ‌گویی و ایراد در برخی پرسش‌نامه‌ها، تعداد ۴۰۰ پرسش‌نامه تکمیل گردید. برای انتخاب نمونه‌ها با توجه به پراکندگی مدارس، از روش نمونه‌گیری تصادفی و برای تحلیل یافته‌های تحقیق، از آزمون t و ضریب همبستگی استفاده شده است. کلیه نظرات دانش‌آموزان در سئوالات پرسشنامه با توجه به اهداف تحقیق طرح شد و در نرم افزار SPSS مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت.

۴. یافته‌ها

۴-۱. یافته‌های توصیفی (وضع موجود اردو در آموزش و پرورش ناحیه دو رشت) در سال تحصیلی ۸۷-۱۳۸۶، آموزش و پرورش ناحیه دو رشت متولی برگزاری ۵۴ اردو بوده است که از این تعداد ۴۲ اردوی درون استانی و ۱۲ اردوی برون استانی صورت گرفته است (جدول ۱).

جدول ۱. توزیع اردوها در مدارس متوسطه ناحیه دو رشت در سال تحصیلی ۸۷-۱۳۸۶

جمع		مدارس دخترانه				مدارس پسرانه				شرح
		غیر انتفاعی		دولتی		غیر انتفاعی		دولتی		
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۱۰۰	۷۷	۱۰۰	۲۱	۱۰۰	۲۰	۱۰۰	۱۹	۱۰۰	۱۷	کل مدارس
۷۰/۱	۵۴	۸۵/۷	۱۸	۹۰	۱۸	۴۲/۱	۸	۵۸/۸	۱۰	کل اردوها
۵۴/۵	۴۲	۶۶/۷	۱۴	۶۰	۱۲	۴۲/۱	۸	۴۷/۱	۸	اردوی درون استانی
۱۵/۶	۱۲	۱۹	۴	۳۰	۶	-	-	۱۱/۸	۲	اردوی برون استانی

جدول (۱) نشان دهنده این حقیقت است که تنها ۵۴/۵ درصد از کل مدارس مقطع متوسطه آموزش و پرورش ناحیه ۲ رشت دانش‌آموزان خود را به اردوهای یک روزه درون استانی اعزام کرده‌اند. مدارس دخترانه بیش از مدارس پسرانه در برگزاری اردوها فعال بوده و مدارس غیر انتفاعی دخترانه بیشترین درصد و مدارس غیر انتفاعی پسرانه کمترین درصد برگزاری اردوهای یک روزه درون استانی را داشتند.

۱۵/۶ درصد از کل مدارس مقطع متوسطه آموزش و پرورش ناحیه ۲ رشت دانش‌آموزان خود را به اردوهای برون استانی برده‌اند. تمایل مدارس دخترانه بیشتر از مدارس پسرانه برای برگزاری این نوع از اردو می‌باشد و همچنین مدارس دولتی دخترانه در برگزاری

اردوهای برون استانی بیشترین سهم (۳۰ درصد) را داشتند و مدارس غیر انتفاعی پسرانه هیچ‌گونه فعالیت اردویی برون استانی برای دانش‌آموزان خود نداشتند. بر اساس اطلاعات جدول (۲)، ۲۵ درصد دانش‌آموزان محدوده مورد مطالعه در فعالیت‌های اردویی درون استانی شرکت داشتند که از این تعداد ۲۰ درصد از دانش‌آموزان دختر مدارس دولتی و ۸۰ درصد از دانش‌آموزان دختر مدارس غیر انتفاعی و ۸ درصد از دانش‌آموزان پسر مدارس دولتی و ۴۲ درصد دانش‌آموزان پسر مدارس غیر انتفاعی بودند. که مدارس دولتی نسبت به مدارس غیر انتفاعی به میزان کمی دانش‌آموزان خود را در فعالیت‌های اردویی شرکت می‌دهند، خصوصاً این میزان برای دانش‌آموزان پسر در مدارس دولتی بسیار کم‌رنگ می‌باشد.

جدول ۲. دانش‌آموزان مقطع متوسطه شرکت کننده در اردوهای درون استانی (سال تحصیلی ۸۷-۸۶)

شرکت کننده در اردو		کل دانش‌آموزان (تعداد)	شرح	
درصد	تعداد			
۲۰	۱۱۵۶	۵۷۸۹	دولتی	دختر
۸۰	۱۲۸۳	۱۶۲۰	غیر انتفاعی	
۸	۴۵۹	۶۰۵۲	دولتی	پسر
۴۲	۱۰۲۲	۲۴۴۸	غیر انتفاعی	
۲۵	۳۹۲۰	۱۵۹۰۹	جمع	

بر اساس اطلاعات جدول (۳)، از کل دانش‌آموزان مقطع متوسطه ناحیه ۲ رشت فقط ۵ درصد آنان در فعالیت‌های اردویی برون استانی شرکت داشته‌اند که از این تعداد ۷ درصد از دانش‌آموزان دختر در مدارس دولتی و ۱۵ درصد از دانش‌آموزان دختر در مدارس غیر انتفاعی و ۲ درصد از دانش‌آموزان پسر در مدارس دولتی به اردوی برون استانی برده شدند و مدارس غیر انتفاعی پسرانه اصلاً به اردوهای برون استانی نرفته‌اند. لذا می‌توان پی برد که به دلایل مختلف تمایل مدارس برای شرکت دادن دانش‌آموزان در فعالیت‌های اردویی برون استانی بسیار کم‌رنگ می‌باشد.

جدول ۳. دانش‌آموزان شرکت کننده در اردوهای برون استانی بهار ۸۷-۸۶

شرکت کننده در اردو		کل دانش‌آموزان (تعداد)	شرح	
درصد	تعداد			
۷	۳۹۴	۵۷۸۹	دولتی	دختر
۱۵	۲۴۵	۱۶۲۰	غیر انتفاعی	
۲	۱۲۶	۶۰۵۲	دولتی	پسر
-	-	۲۴۴۸	غیر انتفاعی	
۵	۷۶۵	۱۵۹۰۹	جمع	

۲-۴. یافته‌های تحلیلی

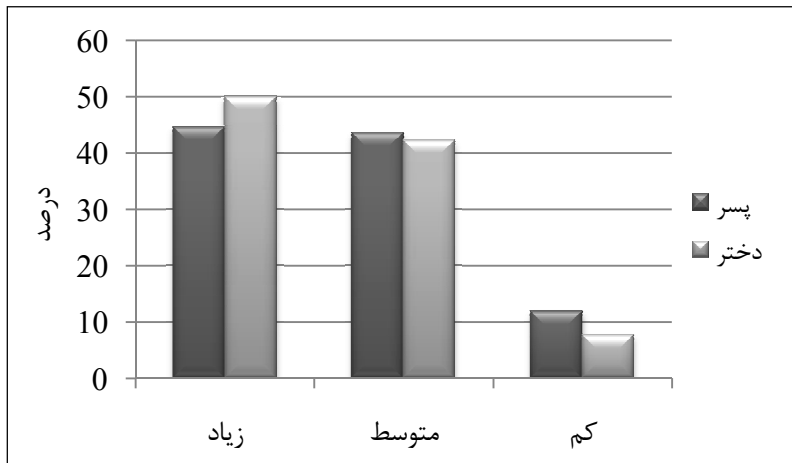
برای بررسی موضوع اردوهای دانش‌آموزی در دبیرستان‌های ناحیه ۲ شهر رشت، علاوه بر مطالعات اسنادی، تعداد ۴۰۰ پرسش‌نامه نیز با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده تکمیل شده است که در ادامه نتایج آنها ارائه شده است.

۱-۲-۴. میزان تمایل دانش‌آموزان برای شرکت در اردو

یکی از موضوعات مورد توجه، میزان تمایل دانش‌آموزان برای شرکت در اردوهای دانش‌آموزی است که ۴۷ درصد از پاسخ‌گویان به میزان زیاد و ۴۳ درصد به میزان متوسط و ۱۰ درصد به میزان کم تمایل به برگزاری اردو در ایام فراغت دارند و تمایل زیاد دختران (۵۰ درصد) نسبت به پسران (۴۶/۶ درصد) بیشتر می‌باشد (جدول ۴ و شکل ۱).

جدول ۴. تمایل دانش‌آموزان به شرکت اردو بر اساس جنسیت

شرح	کم	متوسط	زیاد	جمع
پسر	تعداد	۸۸	۹۰	۲۰۲
	درصد	۴۳/۶	۴۴/۶	۱۰۰
دختر	تعداد	۷۷	۹۱	۱۸۲
	درصد	۴۲/۳	۵۰	۱۰۰
جمع	تعداد	۱۶۵	۱۸۱	۳۸۴
	درصد	۴۳	۴۷	۱۰۰

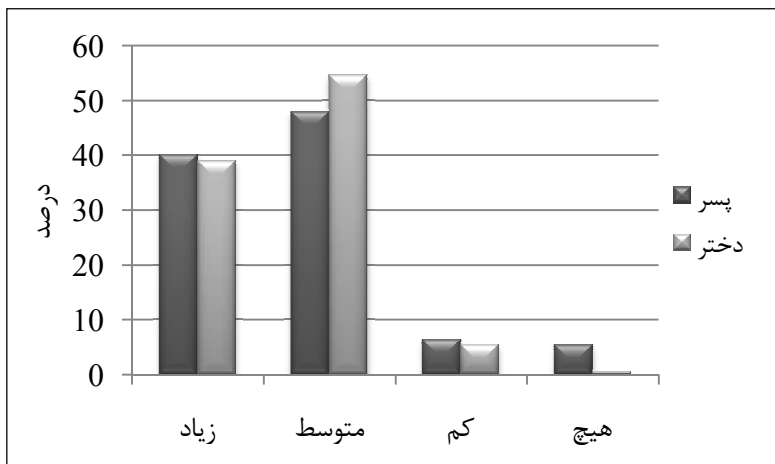
شکل ۱. میزان تمایل دانش‌آموزان به شرکت اردو بر اساس جنسیت

۲-۲-۴. نقش اردو در غنی سازی اوقات فراغت

باتوجه جداول (۵) و (۶)، ۵۰/۹ درصد از پاسخ‌گویان به میزان متوسط و ۳۹/۸ درصد از آنان به میزان زیاد معتقدند که اردو در غنی سازی اوقات فراغت آنها موثر است و نگرش آنها در این خصوص با میانگین ۳/۲۸ بالاتر از حد متوسط می‌باشد (جدول ۵ و شکل ۲).

جدول ۵. نگرش پاسخ‌گویان نسبت به نقش اردو در غنی سازی اوقات فراغت

نگرش جنسیت	اصلا		کم		متوسط		زیاد		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
پسر	۱۱	۵/۴	۱۳	۶/۴	۹۸	۴۸	۸۲	۴۰/۲	۲۰۴	۱۰۰
دختر	۱	۰/۵	۱۰	۵/۵	۱۰۰	۵۴/۶	۷۲	۳۹	۱۸۳	۱۰۰
جمع	۱۲	۳/۱	۲۳	۵/۹	۱۹۸	۵۰/۹	۱۵۴	۳۹/۸	۳۸۷	۱۰۰

شکل ۲. ارزیابی پاسخ‌گویان از نقش اردو در غنی سازی اوقات فراغت

جدول ۶. نتایج آماری نقش اردو در غنی سازی اوقات فراغت از نظر پاسخ‌گویان

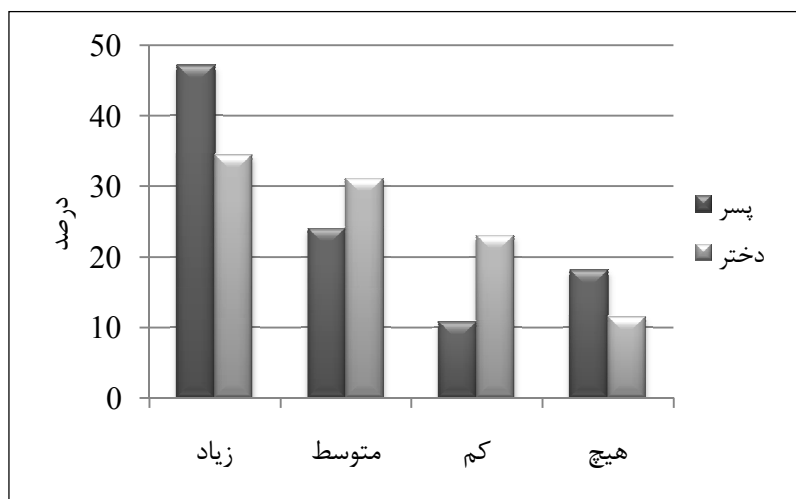
میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	واریانس
۳/۲۸	۰/۷۱۲	۰/۰۳۶	۰/۵۰۶

۳-۲-۴. نقش معلمان در بازدهی علمی اردوها

با توجه به جداول (۷) و (۸)، ۲۷/۴ درصد پاسخ‌گویان به میزان متوسط و ۴۱/۱ درصد آنها به میزان زیاد معتقدند که همراهی معلمان در اردو می‌تواند در بازدهی علمی آنان مؤثر باشد و نگرش پاسخ‌گویان در این خصوص با میانگین ۲/۹۵ در حد متوسط می‌باشد (جدول ۷ و شکل ۳).

جدول ۷. نگرش پاسخ‌گویان نسبت به نقش معلمان در بازدهی علمی اردوها

شرح	اصلا		کم		متوسط		زیاد		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
پسر	۳۷	۱۸/۱	۲۲	۱۰/۸	۴۹	۲۴	۹۶	۴۷/۱	۲۰۴	۱۰۰
دختر	۲۱	۱۱/۵	۴۲	۲۳	۵۷	۳۱/۱	۶۳	۳۴/۴	۱۸۳	۱۰۰
جمع	۵۸	۱۵	۶۴	۱۶/۵	۱۰۶	۲۷/۴	۱۵۹	۴۱/۱	۳۸۷	۱۰۰

شکل ۳. نگرش پاسخ‌گویان نسبت به نقش معلمان در بازدهی علمی اردوها

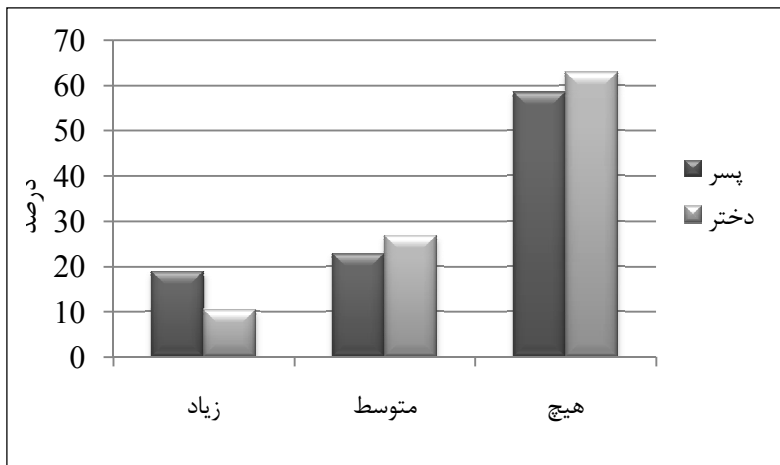
جدول ۸. شاخص‌های آماری نقش معلمان در بازدهی علمی اردوها
(مورد انتظار پاسخ‌گویان)

میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	واریانس
۲/۹۵	۱/۰۸	۰/۰۵	۱/۷۱

با توجه به جداول (۹) نه و (۱۰)، ۶۰/۵ درصد از پاسخ‌گویان معتقدند که معلمان تاکنون در اردوها نقشی در یادگیری و بازدهی علمی آنان نداشته‌اند و نگرش پاسخ‌گویان در این خصوص با میانگین ۱/۹۴ کمتر از حد کم می‌باشد (جدول ۹ و شکل ۴).

جدول ۹. نگرش پاسخ‌گویان نسبت به نقش معلمان همراه بعنوان نیروی انسانی متخصص در اردوها در بازدهی علمی آنان

شرح	اصلا		متوسط		زیاد		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
پسر	۱۱۸	۵۸/۴	۴۶	۲۲/۸	۳۸	۱۸/۸	۲۰۲	۱۰۰
دختر	۱۱۵	۶۲/۸	۴۹	۲۶/۸	۱۹	۱۰/۴	۱۸۳	۱۰۰
جمع	۲۳۳	۶۰/۵	۹۵	۲۴/۷	۵۷	۱۴/۸	۳۸۵	۱۰۰

شکل ۴. نگرش پاسخ‌گویان نسبت به نقش معلمان (نیروی انسانی متخصص) در بازدهی علمی اردوها

جدول ۱۰. شاخص‌های آماری نقشی که تا کنون معلمان بعنوان نیروی انسانی متخصص در اردوها در بازدهی علمی دانش‌آموزان داشتند

میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین	واریانس
۱/۹۴	۱/۲	۰/۰۶	۱/۴۴

جدول ۱۱. نتایج رگرسیون برای تعیین مقدار تأثیر برگزاری اردو بر غنی سازی اوقات فراغت

R	R ² (ضریب تعیین)	B	constant	Beta	سطح معنی داری
۰/۴۸	۰/۲۳۱	۰/۳۶۴	۳/۶۸۳	۰/۴۸	۰/۰۰۰

در جدول (۱۱) با توجه به سطح معنی داری (۰/۰۰۰) با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان ادعا کرد که برگزاری اردوها در غنی سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان مؤثر است و ضریب تعیین، ۰/۲۳ می‌باشد یعنی فقط ۲۳ درصد از اوقات فراغت دانش‌آموزان متأثر از

برگزاری اردوها می‌باشد و ۷۷ درصد دیگر به عوامل مداخله‌گر دیگری وابسته است. این نسبت برای دانش‌آموزانی است که در سال مورد نظر در مسافرت شرکت داشته‌اند و بدیهی است برای دیگر دانش‌آموزان نقشی از نظر پر کردن اوقات فراغت نمی‌تواند داشته باشد. معادله خط رگرسیون پیش‌بینی‌کننده به صورت زیر می‌باشد:

$$y = 3/683 + 0/364 (\text{برگزاری اردو})$$

مقدار عرض از مبدا ۳/۶۸۳ می‌باشد. ضریب تأثیر از برگزاری اردو برابر با ۰/۳۶۴ است. به عبارت دیگر در ازای یک واحد تغییر در انحراف معیار برگزاری اردو موجب می‌شود تا انحراف معیار غنی‌سازی اوقات فراغت به اندازه ۰/۳۶۴ تغییر کند.

جدول ۱۲. نتایج رگرسیون برای تعیین مقدار تأثیر همراهی نیروی انسانی متخصص در اردو در یادگیری و بازدهی علمی دانش‌آموزان

R	R2 (ضریب تعیین)	B	constant	Beta	سطح معنی داری
۰/۵۲۱	۰/۲۷۲	۰/۴۷	۱/۳۲۷	۰/۵۲۱	۰/۰۰۰

در جدول (۱۲) با توجه به سطح معنی داری (۰/۰۰۰) با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان ادعا کرد که همراهی نیروی انسانی متخصص در اردو در یادگیری و بازدهی علمی دانش‌آموزان موثر است و ضریب تعیین، ۰/۲۷ می‌باشد یعنی فقط ۲۷ درصد از یادگیری و بازدهی علمی دانش‌آموزان متأثر از همراهی معلمان می‌باشد و ۷۳ درصد دیگر به عوامل مداخله‌گر دیگری وابسته است. معادله خط رگرسیون پیش‌بینی‌کننده به صورت زیر می‌باشد:

$$y = 1/327 + 0/47 (\text{همراهی نیروی انسانی})$$

مقدار عرض از مبدا ۱/۳۲۷ می‌باشد. ضریب تأثیر از برگزاری اردو برابر با ۰/۴۷ است. به عبارت دیگر در ازای یک واحد تغییر در انحراف معیار همراهی نیروی انسانی در اردو موجب می‌شود تا انحراف معیار یادگیری و بازدهی علمی دانش‌آموزان به اندازه ۰/۴۷ تغییر می‌کند.

۶. نتیجه‌گیری

اردو که به عنوان یک فعالیت گردشگری بخشی از اوقات فراغت دانش‌آموزان را پر می‌کند می‌تواند با برنامه‌های مناسب موجب رشد و شکوفایی دانش‌آموزان گردد در این میان همراهی نیروی انسانی متخصص برای دستیابی دانش‌آموزان به اهداف اردو از اهمیت زیادی برخوردار است و می‌تواند جذابیت‌های لازم را در برنامه‌های اردو برای

دانش‌آموزان ایجاد نماید. برخورد هدایت‌گرایانه نیروی انسانی متخصص می‌تواند در پر کردن این اوقات نقش بهینه‌ای را داشته باشد.

دانش‌آموزان آموزش و پرورش ناحیه دو رشت در سال تحصیلی ۸۶-۸۷، به میزان ۲۵ درصد در اردوی درون‌استانی و ۵ درصد در اردوی برون‌استانی برگزار شده توسط مدارس این ناحیه شرکت داشته‌اند. بیشترین نسبت شرکت‌کنندگان در اردوهای درون‌استانی، دانش‌آموزان دختر مدارس غیرانتفاعی و کمترین نسبت شرکت‌کنندگان دانش‌آموزان پسر مدارس دولتی بوده‌اند. همچنین بیشترین شرکت‌کنندگان در اردوهای برون‌استانی دانش‌آموزان دختر مدارس دولتی بوده و دانش‌آموزان پسر مدارس غیرانتفاعی به اردوی برون‌استانی نرفته‌اند.

پاسخ‌گویان به میزان بالاتر از حد متوسط معتقدند که اردو در غنی‌سازی اوقات فراغت آنان می‌تواند نقش داشته باشد و معتقد هستند که معلمان به عنوان نیروی انسانی متخصص می‌توانند در حد متوسط در بازدهی علمی آنان نقش داشته باشند اما بنا به اظهار دانش‌آموزانی که در این اردوها شرکت داشته‌اند تاکنون نقش معلمان کمتر از حد کم بوده است.

نتایج آزمون رگرسیون نیز تأیید بر این مطلب است که اردو در غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان مؤثر است و این تأثیر به میزان ۰/۲۳ می‌باشد و این بدان معناست که عوامل مداخله‌گر دیگری نیز در اوقات فراغت دانش‌آموزان مؤثر است. همچنین همراهی نیروی انسانی متخصص در بازدهی علمی دانش‌آموزان مؤثر است و این تأثیر به میزان ۰/۲۷ می‌باشد و این بدان معناست که عوامل دیگری نیز در بازدهی علمی دانش‌آموزان مؤثر است.

این پژوهش با هدف بررسی نقش اردوهای دانش‌آموزی با تأکید بر نیروی انسانی متخصص صورت گرفت؛ نتیجه پژوهش نشان داد که نقش نیروی انسانی در اردوهای دانش‌آموزی کم‌رنگ است. با توجه به موضوع فوق و تأثیرهای مثبتی که اردوهای دانش‌آموزی از جنبه‌های مختلف می‌توانند داشته باشند؛ پیشنهادهای زیر با هدف برگزاری بیشتر و بهتر این اردوها و همچنین افزایش بازدهی آنها ارائه می‌گردد.

- با توجه به علاقه‌مندی دانش‌آموزان و همچنین تأکید وزارت آموزش و پرورش، تعداد بیشتری از دانش‌آموزان در این اردوها شرکت داده شوند.

- برنامه‌ریزی برای برگزاری اردوهای دانش‌آموزی بیشتر در ایام فراغت صورت گیرد. بدیهی است که فصل تابستان مناسب‌ترین زمان برای برگزاری اردو است چرا که نه تنها در روند آموزش خللی ایجاد نمی‌کند بلکه موجب می‌شود که قطع ارتباط دانش‌آموزان برای مدت طولانی و به صورت پیوسته با مدرسه جلوگیری می‌شود.

- استفاده از مربیان آموزش دیده، متخصص و متناسب با محتوا و برنامه‌های اردو در همراهی دانش‌آموزان برای ایجاد جذابیت‌های لازم برای آنان. برخورد هدایت‌گر نیروی انسانی متخصص در اردو می‌تواند همراه با در نظر گرفتن خصوصیات سنی و شرایط و نیازهای اخلاقی و دینی بسیار کارآمد باشد.
- برای این که نیروی انسانی متخصص در اردوها بتوانند کارآیی مورد نظر را داشته باشند؛ علاوه بر تخصص در موضوع خاص، باید آگاهی‌های لازم را در ارتباط با برگزاری اردو و نحوه تعامل با دانش‌آموزان داشته باشند؛ در این راستا لازم است که ابتدا نیروهای همراه دانش‌آموزان در دوره‌های آموزشی مناسب شرکت نمایند تا با ویژگی‌های دانش‌آموزان به لحاظ جسمی، عاطفی، اجتماعی، عقلی و... آشنا شوند.
- برای اینکه دانش‌آموزان بتوانند از اردوها رضایت بیشتری داشته باشند لازم است قبل از اعزام، به دانش‌آموزان بخصوص در راستای شرایط خاص اردوها و زندگی جمعی آموزش داده شود.
- معرفی جاذبه‌های گردشگری در اردوها به منظور غنی‌سازی اوقات فراغت.
- برای کلیه فعالیت‌های اردویی سر فصل و طرح درس اردویی در راستای بازدهی علمی دانش‌آموزان تنظیم گردد تا امکان بهره‌گیری و کارآیی برای دانش‌آموزان داشته باشد.

۷. منابع

۱. اداره کل فعالیت‌های دانش آموزی، ۱۳۸۰، آموزش فراگیر فعالیت‌های اردویی دانش‌آموزان، ناشر منادی تربیت.
۲. افتخاری و کیلی، پژمان، ۱۳۸۳، مجموعه اقامتی تفریحی جهت برگزاری اردوهای دانش‌آموزی (پایان نامه)، دانشگاه مشهد، کارشناسی ارشد رشته معماری.
۳. باطنی، محمد علی، ۱۳۸۰، اردو مشق زندگی، نشریه نگاه، سال چهاردهم، شماره ۲۵۳.
۴. پیرنه لنگرودی، آسیه، ۱۳۷۴، بررسی نحوه بکارگیری گردش علمی در استان گیلان و عوامل مؤثر بر آن، شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان گیلان
۵. حبیبیان، علی، ۱۳۷۷، طبیعت - اوقات فراغت و نسل جوان، نشریه کار و کارگر، نوزدهم شهریور.
۶. دبیرخانه شورای جوانان گیلان، (۱۳۶۷)، ارزیابی برنامه‌های اوقات فراغت
۷. دفتر مطالعات و تحقیقات سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۵.
۸. زارعی، اقبال، ۱۳۷۷، نقش اردوهای تربیتی بر عملکرد و کارآیی دانش‌آموزان، ماهنامه تربیت، تیر ماه.
۹. سایت سازمان ملی جوانان - www.nyoir.org
۱۰. طهوریان، جواد، ۱۳۷۵، آموزش دوره متوسطه، انتشارات آستان قدس رضوی.
۱۱. عبادی، رحیم، ۱۳۸۳، روزنامه همشهری، ۲۸ خرداد، ص ۱۵.
۱۲. فتحی واجارگاه، کوروش، ۱۳۷۹، درآمدی بر اردوهای دانش‌آموزی، تهران، انتشارات فاخر.
۱۳. فرجاد، محمد حسین، ۱۳۶۳، آسیب‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی انحرافات، انتشارات مهر.
۱۴. کاظمی، فریدون، ۱۳۷۷، نشریه نگاه، سال دوازدهم، شماره ۲۰۷.
۱۵. کریمی، قاسم و سیره‌پرور، پروانه، ۱۳۷۴، اردوی تربیتی چگونه و با کدام برنامه، انتشارات قدبانی.
۱۶. لطیفی، غلامرضا، ۱۳۸۴، سیمای جهانی اوقات فراغت جوانان، تهران، سازمان ملی جوانان.
۱۷. محبی، عبدالله، ۱۳۸۴، اردو و بازدید دانش‌آموزی، دفتر برنامه ریزی امور فرهنگی و مشاوره.
۱۸. محبی، عبدالله، ۱۳۸۴، جاذبه‌ها و مکان‌های بازدیدی فعالیت‌های گروهی دانش‌آموزان، دفتر برنامه ریزی امور فرهنگی و مشاوره، وزارت آموزش و پرورش، نشر مدرسه.
۱۹. مرکز تحقیقات و پژوهش‌های استان مرکزی، ۱۳۷۲، خصوصیات جوانان از دیدگاه روانشناسی اجتماعی.
۲۰. مرکز تحقیقات و پژوهش‌های استان مرکزی، ۱۳۷۲.
۲۱. ملکی، حسن، ۱۳۸۵، آشنایی با فعالیت‌های تربیتی و اجتماعی، نشر آییژ.
۲۲. ملکی، صفی‌الله، ۱۳۸۵، نقش امور تربیتی در غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان، روزنامه رسالت، شماره ۶۰۱۴، ۲۸ آبان ماه، ص ۱۵.
۲۳. وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۳، شیوه‌نامه اجرایی اردو و بازدید دانش‌آموزی.
۲۴. یزدان‌پناه، علی نقی، ۱۳۸۲، رهنمودهای برگزاری اردو و بازدیدهای دانش‌آموزی، انتشارات منادی تربیت.
۲۵. یزدان‌پناه، علی نقی، ۱۳۸۲، نقش اردو در تربیت دانش‌آموزان، مجله تربیت، سال نوزدهم، شماره‌های ۲۰۰ و ۲۰۱.